

Türk Kültüründe ve Türkülerde Güzellik Algısı Bağlamında Güzellemeler

Praise in the Context of the Perception of Beauty in Turkish
Culture and Folk Songs

Ülkü Sevim Şen*
Yavuz Şen**

Öz

Türk kültüründe önemli bir kültür aktarıcısı/taşıyıcısı olan türkülerde güzel kelimesinin kullanımı ve güzellik betimlemeleri oldukça yaygındır. Türk halkının güzellik algısına dair izleri, söz ve ezgileriyle halk edebiyatı ve halk müziğini birleştiren türkülerde görmek mümkündür. Bu çalışma kapsamında TRT Türk halk müziği repertuvarındaki türkülerin sözlerinde yer alan sevgili, şehir, doğa vb. gibi unsurlara yönelik övgü ve güzellemelerin yer aldığı güzelleme türündeki eserler

Geliş tarihi (Received): 26-04-2024 Kabul tarihi (Accepted): 28-12-2024

* Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Ana Bilim Dalı, Erzurum-Türkiye/Assoc. Prof. Dr., Atatürk University Kazım Karabekir Educational Faculty, Department of Fine Arts Education Department of Music Education. usevimsen@atauni.edu.tr. ORCID ID: 0000-0003-2392-2326

** Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bilimleri Bölümü, Erzurum-Türkiye /Assoc. Prof. Dr., Atatürk University Fine Arts Faculty, Department of Music Sciences. yavuzsen@atauni.edu.tr. ORCID ID: 0000-0003-0042-4295

incelenmiştir. Eserlerin sayıca fazla olması nedeniyle bazı örnekler seçilmiş; güzelleme türünden üçü insan/aşk, ikisi şehir, birer tanesi de hayvan ve çalgı türküsü olmak üzere yedi eser ele alınmıştır. Türküler, Anadolu insanının yaşanmışlıklarından damıtıldığı için kültürel kimliğimizden izler taşır. Onları etkileyici kılan, güçlü söz sanatlarıyla birlikte belirli makamsal, ritmik ve müzikal bir ileti sunmalarıdır. Özellikle kültürel anlamda türküler, Türk kültürünün tüm inceliklerini özünde barındıran bir yapıya sahiptir. Türküler, Türk insanının güzellik algısının estetik, felsefi, sosyolojik ve folklorik yönleri bağlamında incelendiğinde, kültürel mirasımızın zenginliği ve çeşitliliği, güzele duyulan özlem, güzeli ararken zahiri aşktan batını aşka yönelme, güzel düşünme ve güzel mekânlarda yaşama arzusu gibi Anadolu insanının iç dünyasını yansıtan izlekler görülecektir.

Anahtar sözcükler: *Türk kültürü, estetik, âşık, türkü, güzelleme*

Abstract

The use of the word ‘beautiful’ and descriptions of beauty are quite common in folk songs, which are an important cultural transmitter/carrier in Turkish culture. It is possible to see traces of the Turkish people’s perception of beauty in folk songs that combine folk literature and folk music with their lyrics and melodies. Within the scope of this study, folk songs in the TRT Turkish folk music repertoire were analysed in which praise and beautification of elements such as lover, city, nature, etc. were included in the lyrics. Due to the large number of works, some examples were selected; seven works, three of which are human/love songs, two of which are city songs, and one of which is an animal and instrument song, were analysed. Folk songs bear traces of our cultural identity as they are distilled from the experiences of Anatolian people. What makes them impressive is that they present a specific maqam, rhythmic and musical message together with strong word arts. Especially in the cultural sense, folk songs have a structure that contains all the subtleties of Turkish culture in its essence. As the folk songs are analysed in the context of aesthetic, philosophical, sociological and folkloric aspects of Turkish people’s perception of beauty, the richness and diversity of our cultural heritage, the longing for the beautiful, the tendency to turn from physical love to spiritual love while searching for beauty, the desire to think beautifully and live in beautiful places will be seen.

Keywords: *Turkish culture, aesthetics, minstrel, folk song, praise*

Extended summary

In Turkish culture, folk songs serve as a significant conduit for cultural transmission, frequently employing the term “beautiful” and various descriptions of beauty. One can see traces of the Turkish people’s perception of beauty in the songs, referred to as “güzelleme” which combine folk literature and folk music through words and melodies. The repertoire of TRT (Turkish Radio and Television Corporation) Turkish folk music reveals a substantial number of works in the genre of “praise”, which encompasses praise and beauty directed towards various subjects such as the lover, the city, and nature, within the lyrics of the folk songs. Thus, by setting a limitation, among the songs in this genre, seven works were analysed; three dedicated

to individuals or lovers, two to cities, and one each to an animal and a musical instrument. Turkish folk music, deeply rooted in culture and tradition, is a rich resource. Folk songs, embodying the values of Turkish culture, authentically and lucidly mirror the emotional and intellectual world of the society they represent. As these songs have distilled the experiences of the Anatolian people and survived to the present day, they bear fragments of our cultural identity. Consequently, folk songs that continue to be sung and listened to over centuries remain indelible. The physical beauty of the lover (e.g., eyes, eyebrows, lips, hair, height) and inner beauty have often inspired folk poets and folk song singers. Beauty manifests in the lover's gaze, smile, and figure. It is concealed in a spring, a rose garden, fields, and the songs of nightingales. Beauty can be discerned or sensed in a poet's verse, the strings of a baglama, violin or drum, or in a touching folk song. The Anatolian people expressed their affection for their loved ones using examples from nature that they perceived as beautiful, such as flowers, trees, birds, colours, and picturesque towns. The city they cherished was sometimes portrayed as a foreign land, a home, or the place where they drank water, breathed air, and lived. Regardless of the depiction, the city was always viewed as a sacred and valuable shelter in folk songs. These examples provide glimpses into our people's affection for their beloved, as well as their reverence for and devotion to nature. For the Anatolian people, every entity, object, and item that holds significance for them, including human and divine love, nature, and beautiful places, are cherished. Given the Turks' nomadic origins, horses were deemed valuable assets. The long-term interaction, communication, and emotional bond with horses, which are sensitive beings, resulted in singing praise songs for them. The baglama instrument (saz) has become an irreplaceable companion and confidant for the minstrels/folk singers. The presence of aphorisms, sayings, and literary arts (verbal arts) in folk songs also underscores the elements of beauty in Turkish culture. The ability to articulate one's emotions, ideas, zeal, and aspirations through the captivating amalgamation of words and music is a form of lyrical expression that harks back to the Turkish people's past. Folk songs are particularly compelling due to their delivery of a specific modal, rhythmic, and musical message, complemented by robust verbal arts. In terms of culture, folk songs embody all the nuances of this culture. When folk songs are scrutinized through studies focusing on the aesthetic, philosophical, sociological, and folklore dimensions of the Turkish people's perception of beauty, it becomes evident that one can encounter innumerable instances of "beauty". These instances reflect the richness and diversity of our cultural existence, the yearning for beauty, the transition from apparent love to inner love in the quest for beauty, beautiful thoughts, the aspiration to live in beautiful places, and the beauty within the Anatolian people.

Giriş

"Güzel ne güzel olmuşsun / Görülmeyi, görülme-yi / Siyah zülfün halkalanmış / Örülme-yi, örülme-yi" Karacaoğlu'na ait bu dizeler, öncelikle güzeli arzulayan, seven, zaman zaman arayan, genel manada güzelden hoşlanan Türk insanının, güzele dair düşüncelerinin bir ifadesi olarak değerlendirilebilir. Âşık Veysel de "Güzelliğin on para' etmez/ Bu bendeki aşk olmasa/Eğlenecek yer bulamaz / Gönümdeki köşk olmasa" dizeleriyle güzele ve güzelliğe dair farklı bir bakış açısı sunmuştur. Veysel'in adı geçen şiirinden hareketle denebilir ki estetik değerler, sadece öznenen kaynaklanan bir şeydir. Bu anlamda herhangi bir nesneye "güzel"

değerini vermek özneye has bir durumdur. Veysel'in insan gönlünü köşke benzetmesi de ayrı bir incelik. Güzellik ve bu güzelliğe sahip olduğuna inanılan sevgili o kadar yücedir ki o en şaşalı misafirhane olan insan gönlündeki köşklere layıktır (Topakkaya, 2013: 94-100).

Türkülerimizin büyük bir bölümünde güzel kelimesinin kullanımına ve güzelliğe dair betimlemelere rastlanmaktadır (Özden, 2013: 60). TRT repertuarında yer alan türkülerdeki güzele dair birkaç örnek: Tokat yöresine ait *Bugün ben bir güzel gördüm* (Rep. No. 36); Erzurum yöresine ait *Güzeller bezenmiş toya giderler* (Rep. No. 3792); Erzincan yöresine ait *Bir güzelin âşığıym erenler* (Rep. No. 3653); Sivas-Şarkışla yöresine ait *Ben meylimi üç güzele düşürdüm* (Rep. No. 4272); Erzurum yöresine ait *A güzel dolanda gel* (Rep. No. 1487); Rumeli-Üsküp yöresine ait *Ben mi dedim sana güzel olasin* (Rep. No. 4088) adlı eserler belirtilebilir. Türk insanının yaşamında, kültüründe ve sanatında yansımalarını görebildiğimiz 'güzel'e şiirlerle, türkülerle, yüreğimizde ve zihnimizde yer etmiş bu tür hoş söyleyişlerden aşına olduğumuz da bir gerçektir.

Özünü kültür ve gelenekten alan, etkileşimde bulunduğu kültürel çeşitliliklerle zengin bir yapıya sahip olan Türk halk müziği, müzik türleri içinde önemli bir yer edinmiştir. "Halk edebiyatı türü içerisinde yer alan *türkü, koşma, hoyrat* vs. gibi türlerin Türk halk müziği kapsamında yer alan türleri de nitelediği bilinmektedir" (Karahan, 2011: 623). Âşık edebiyatı nazım türlerinden *güzelleme, koçaklama, taşlama, ağıt* gibi konularına göre ayrılan geleneksel özellikteki şiirler, halk ezgileriyle yoğrularak edebiyat ve müziği birleştirmiştir. Türk halkının güzellik algısına dair izleri, halk edebiyatı ve halk müziğini söz ve nağme yoluyla birleştiren güzelliklerde görmek mümkündür. Bu çalışmada Türk kültüründe güzellik algısı konusu güzellik örnekleriyle ilişkilendirilerek ele alınmıştır.

1. Güzel kavramı

Taşdelen, güzel kavramının insanlık tarihi içerisindeki yerinin oldukça eskiye dayandığını ve pek çok mitosa, masallara, destanlara konu edildiğini belirtmektedir. Güzelliğin fiziksel görünümde, bedenlerde, ruhta, doğada ve sanat alanında karşımıza çıkması nedeniyle de insanoğlu tarafından yakından deneyimlenen yönüne vurgu yapmaktadır (2012:7). Bu kavram Türkçe Sözlük'te şu şekilde tanımlanmaktadır:

Göze ve kulağa hoş gelen, hayranlık uyandıran, çirkin karşıtı; Hoşa giden, beğenilen, iyi, doğru bir biçimde" şeklinde tanımlanmaktadır. Güzellik kavramı ise "Estetik bir zevk, coşku, hoşlanma duygusu uyandıran nitelik; Okşayıcı söz veya davranış, iyilik, yumuşaklık; Ahlak ve fikri nitelikleriyle hayranlık uyandıran şey; Güzel olan bir kimsenin niteliği. (Türk Dil Kurumu [TDK] 2009: 818-819)

İsmail Tunalı ise insanın güzel ile olan ilişkisini şöyle açıklamaktadır:

İnsan bir nesneler evreni içinde yaşar, (...) nesneleri tanımak ve bilmek ister. İnsan yalnız bilen bir varlık olmayıp, aynı zamanda belli nesnelere gereksinim duyan, seçenekler karşısında karar veren, kimi şeylerden hoşlanan, haz duyan bir varlıktır. İnsan nesnelerle ilişkisinde hoşlandığı, haz duyduğu şeylere bir değer yükler ve onlara hoş veya güzel der (...). (1989: 132)

Güzelin ve güzelliğin ne olduğu sorusu, felsefi bağlamda antik çağdan günümüze kadar farklı dönemlerin filozofları tarafından çok kez sorgulanmıştır. Güzeli kavramı kimi zaman iyi ile, kimi zaman da uyum ile ilişkilendirilmiştir. Bununla birlikte güzelliğin sınırlarının tam olarak belirlendiği söylenemez. Cevad Memduh Altar, *Sanat Felsefesi* adlı eserinde “Platon’un güzeli ulaşılması olanaksız bir ideal olarak ele aldığını belirtir (2009: 3). Günümüzde de güzel ve güzellik kavramlarının, kesin ve sınırlı bir gerçek değil, sonu olmayan dinamik yargının ürünü olduğunu” vurgular. Francis Hutcheson’a göre “güzellik, adına güzel duygusu da diyebileceğimiz içsel bir duygudur ve bir nesnedeki belirli özelliklerin kişiler tarafından tasarlanmasıdır. Bu anlayışa göre güzellik nesnel bir özellik değildir ancak kişilerin nesnelerdeki belirli unsurları belirleyebilme yetisidir” (akt. Taşdelen, 2012: 8). Erinc’e göre; “güzelin ve güzelliğin tanımı ve sınıflanması belli bir sosyal yapının, belli bir sosyal oluşumun tarihi ve politik koşullarına göre yapılır ve yapılmaktadır.”(2009: 24).

Güzel ve güzellik kavramlarının ifade ettikleri, Özel (2014) tarafından şöyle değerlendirilmektedir; “Güzel, özüne uygun olan, güzellikler barındıran olarak tanımlanırken güzellik de nitelikleriyle hayranlık uyandıran, topluma, insana, yaşa, kültüre, sosyal ve psikolojik duruma, düşünceye, eğitime, dini ve felsefi inançlara ve sanat telakkisine göre değişen bir değeri ifade etmektedir.” (2014: 19).

Modern felsefede güzellik, mutlak değil de görelidir. Güzellik, şeylere belli bir biçimde bakış tarzımızın sonucu olup, kişinin duygularıyla, özellikle de beğeni duygusuyla ilgili bir konudur (Soykan, 2007: 688).

Yaşadığımız çevre ve toplumun etkisiyle, doğru-yanlış, iyi-kötü, güzel-çirkin şeklinde adlandırarak öğrenmiş olduğumuz düşünce ve davranış kalıplarında olduğu gibi, belirli bir güzellik algısına ve beğeniye de sahip oluruz. Güzellik algısı çevremizdeki kişi ve toplumlarla benzerlik gösterebileceği gibi, kişiden kişiye veya toplumdan topluma göre farklılaşabilmektedir. “Güzelin hem öznel hem de nesnel bir yönü bulunmaktadır” (Taşdelen, 2012: 8).

Güzel kavramı, sadece günlük yaşamda karşılaştığımız canlı varlıkları (insan, hayvan, bitki vb.) nitelendirmekle sınırlı olmayıp, genel olarak varlığını algıladığımız tüm obje, nesne ve durumlar karşısında kullandığımız bir beğeni ifadesini içermektedir. Tunalı’ya göre; “Gündelik dilde güzel’i hoş, iyi, doğru ve yararlı değerleri ile bol bol karıştırmış oluyoruz. Bu karıştırmaların dışında, güzel değerinin özgün ve özel bir anlamı da vardır. Bu anlamda güzel, estetikçe değerli olan (güzel bir tablo, güzel bir şiir, güzel bir oyun gibi) şeyle aynı anlama gelir. Güzel ve güzellik, bir tek tanımla açıklanamayacak bir değer kavramıdır.” (1989: 142).

“Güzel, genel anlamda pozitif duygu ve heyecan barındıran, kişide çoğunlukla estetik değerde yoğun hayranlık uyandıran bir kavram olup kavramın yaşamdaki ve sanattaki kullanımı karmaşık bir yapıya sahiptir” (Karagüzel ve Karaca, 2021). Güzel ve güzellik kavramları aynı zamanda insanın hayatını daha anlamlı kılan kültür ve sanat yaşantılarında da kullanılan bir kavram ve olgudur.

Keçeli vd. (2021: 303) güzelliğin ne olduğunu etimolojik, bağlamsal ve dil bilimsel açıdan inceledikleri çalışmalarında, “yüzyıllardır güzellik kavramı üstüne birçok araştırma yapılmış olmasına rağmen hâlâ kabul görmüş bir tanımlama olmadığını, güzellik kavramının algılanışının da kültürden kültüre, dilden dile farklılık gösteren bir yapıya sahip olduğunu” belirtmişlerdir.

2. Türk kültüründe güzellik algısı

Kültür, ulusların topluluk bilinciyle oluşturdukları tüm yaşantılarını içeren bir yapı olarak tanımlanabilir. Kültürü, topluma özgü yönleriyle ele almak gerekirse “Bir toplumun diğer toplumlardan farklılık göstermesine neden olan, onu özgün ve özgür yapan, o toplumu geçmiş zenginliğine sahip kılan değerler bütünü” şeklinde ifade edilebilir (Erinç, 2004: 12). Kültür kavramı oldukça geniş ve kapsamlı bir olgu olarak kabul edilmektedir. “Bir milletin asırlar boyu yaşanmışlıklarının damıtılmış bir özeti” olarak tanımlanan kültür (Göçer, 2012), Çay’a (1986) göre ise “(...) o milletin hayat felsefesi, inançları, ananeleri gibi ruhunun akislerini bulabileceğimiz tutum ve davranışları da içermektedir.” “Gelenek içinde yaşayan, ortak din, dil, estetik zevk, ırk, yaşayış tarzı, tarih, ülkü ve kader birliği gibi unsurları paylaşan insan topluluğunun oluşturduğu halk bilimi ürünlerinin” de kültürel bakımdan önemli bir yeri vardır (Durbilmez, 2013). Oğuz (2007), “Türk kültürünün, kültürel çeşitliliğinin son derece güçlü, özgün ve insanlığın bu alandaki çeşitliliğine önemli katkılar sunacak nitelikte olduğuna vurgu yaparak kültürün korunmasının önemine” değinmiştir.

Dilin kültürün ortaya çıkmasında, korunmasında, edebiyatın ve sanatın gelişiminde, yadsınamaz bir rolü vardır. “Toplumdaki bireyler arasında olması gereken birlik ve bütünlük anlayışı dil ve kültür dinamizmi ile canlı tutulabilir” (Göçer, 2012). Edebiyatın ulusal dili işleyip geliştirdiği ve ulusu birleştirerek, kültür birliği sağladığı gibi, (Karaalioğlu, 1969: 40) müziğin kültüre sağladığı katkılar da yadsınamaz. Mehmet Kaplan müziği, dil, edebiyat ve tarih gibi bağrından çıktığı milletin özelliklerini taşıyan millî kültür hazinelerinden biri olarak görür. Türk halk hikâyelerinin kahramanlarının (Koroğlu’na ait türkülerden de anlaşılacağı üzere, destanların müzik eşliğinde söylendiği) duygularını, daima yanlarında taşıdıkları sazlarla, söyledikleri türkülerle ifade ettiklerini belirtir (1982: 57-58).

Kültürün; öğrenilebilirliği, tarihselliği, sürekliliği, toplumsallığı, (...) değişebilirliği, bütünlleştiriciliği gibi genel özelliklerinin yanında önemli bir diğer özelliği de her kültür kurumunun gelenek, aile, eğitim, sanat vs. diğer kültür kurumları ile etkileşim içinde oluşudur. Bu nedenle müzik, kültür kavramı içinde diğer kültürel değişkenlerle birlikte incelenebilir. (Günay, 2006: 98)

Türk kültüründe güzellik algısı, tarihin farklı dönemlerine ait, çeşitli sanat eserlerindeki ruh ve mana zenginliği, derinlik, çeşitlilik, özgünlük gibi niteliklerden anlaşılabilir. Tarihin çeşitli dönemlerinden günümüze değin anlatılabilen masallarda,ilmek ilmek dokunan kilimlerde, yazılan/okunan şiirlerde, yakılan/söylenen türkülerde güzele ilişkin unsurlar yer almaktadır. Türk halk edebiyatı eserleri ve halk türküleri, Türk kültüründe güzellik algısını ortaya koyan dikkat çekici örneklerle doludur. Bu eserlere bakıldığında güzel, sevgilinin bakışında, gülüşünde, endamında belirir. Güzel, bir pınarda, gül bahçesinde, kırlarda, bülbül nağmelerinde gizlidir. Güzel, şairin şiirinde, bağlama, keman ya da tamburun tellerinde, yankı bir türküde duyulabilir veya duyumsanabilir.

Çolakoğlu’nun (2014) Türk mânilerinde güzel, güzellik anlayışı ve güzellik unsurlarını ele aldığı araştırmada, bir dilde bir kavramı karşılamak için kullanılan kelime sayısı ile o dili konuşan milletin o konudaki akıl yürütme, hayal kurma ve yaşam tecrübelerinin çokluğunun doğru orantılı olduğu dile getirilmiştir. Buna göre Türkçede güzel ve güzellik sözlerinin kavram ve çağrışım alanına giren kelimelerin sayısı ile Türk milletine ait eşsiz, sayısız her türden sanat

eserine bakıldığında, Türklerin çok eski dönemlerden bu yana son derece gelişmiş bir güzellik duygusuna, estetik zevk ve anlayışa sahip, güzelden anlayan bir millet olduğu belirtilmiştir.

Sağ (2009: 169), *Türk Estetiği ve Kimliğimiz* adlı çalışmasında, Türklerin güzeli sevdikleri kadar kendilerinin de güzel olduklarını ve bu özelliklerinin iç dünyalarına yansımış olduğunu belirtir. Bunun izlerini ise Türk kültüründe, geleneğinde, destan ve mitolojimize yansıyan öğelerde, sanat alanında estetik değere sahip eserlerde görmek mümkündür. Türk milletinin ince bir zarafet, yüksek bir seziş, bilgi ve asalet ile şekillenen karakterini; taş, dokumaya, edebi eserlere, müziğe ve diğer kültür sanat yaşantılarına da yansıtıldığını ifade etmektedir.

3. Âşık edebiyatından halk müziğimize güzelleme

Türk halk müziği, türkü yakıcıları ve âşıklar olmak üzere iki ana kaynaktan beslenmektedir. Geleneksel müzik türlerimizden halk müziğinin üretkenliği adına âşıklık geleneği büyük öneme sahiptir (Sümbüllü, 2015: 13). Yakıcı(2007: 59), türkülerin doğuşunda âşıkların kaynak kişi olma görevinin yanı sıra aynı zamanda tarihi süreçte türkü taşıyıcısı rolünü de üstlendiklerini, türkülerin yayılmasındaki etkileri bakımından günümüzde de bu görevlerini sürdürdüklerini belirtmiştir. TRT repertuvarında, resmi ve özel kurum ya da şahıs arşivlerinde yer alan yüzlerce türkünün kaynak kişinin âşıklar olduğunu vurgulamaktadır.

Kültür varlığımızın önemli bir bölümünü oluşturan âşıklık geleneği, kendine özgü icra töresi, yapısı, kuralları olan bir gelenektir (Artun, 2012). Büyükyıldız (2009: 137), âşıkların kişisel müzikal yaratmalarının halk müziği pınarının zenginliklerini oluşturduğunu vurgulamaktadır. “Kültürel belleğin en önemli taşıyıcıları olan âşıklar, sözlü ürünlerin metinlerini ve ezgilerini yaratan, aktaran ve icra eden sözlü kaynaklar veya kaynak kişiler olarak nitelendirilebilir” (Demirok, 2023: 11).

Türküler de halk hikâyeleri ve masallar gibi yazıya geçirilinceye kadar hafızalarda ses ve söz olarak yaşar; ağızdan ağıza, kulaktan kulağa, bölgeden bölgeye değişip durur ve yüzyılları aşar. Saz şairlerinin çoğu türkü olan eserleri için de durum böyledir (Karaer, 1988: 17). “Bir ferdin damgasını taşıyan âşık tarzı şiirler de halkın ortak kültürüyle şekillenmiştir. Ahmet Yesevî, Yunus Emre, Pir Sultan Abdal, Karaca Oğlan, Sümmanî, Çıldırli Âşık Şenlik, Ruhsatî gibi önemli isimler, halk kültürünü zenginleştiren kültür ve edebiyat taşıyıcılarıdır” (Durbilmez, 2013).

“Âşık şiiri, son derece dinamik bir gelenek şiiridir” (Köprülü, 2004: 182). “Âşığın şiiri, bir estetik anlayışın, geleneğin uymak zorunda olduğu kurallar bütünü olup bağlı bulunduğu gelenek ve çevre, şiirin oluşmasında belirleyicidir” (Artun, 2011a: 155).

Âşık edebiyatının dili sade, arı bir dildir. Nazım yazılarında hece veznini kullanmışlardır. Bu edebiyatın yapısı sözlü ve bestelidir. Halk şairlerinin dilinde müzik ve şiir bir bütündür. Şair sadece şiirini yazmakla kalmaz aynı zamanda onu besteler de. Bu beste tamamen şairin kişiliğine özgü olduğu gibi; şair bu yolda yapılmış önceki bestelerden de faydalanır. (Alkan, 1973: 5-6)

“Âşıklar şiirlerinde maddi aşk, ilahî aşk, öğütleme, sevinç, ölüm vb. olaylar karşısında ki duygulanmaları, kahramanlık konularını, sevgili ve yurt güzelliklerini, toplumsal içerikli konuları, aksayan bir durumu ve kişiler üzerine taşlama, takılmalarla, sosyal içerikli konuları işlerler” (Artun, 2011a: 156).

Halk şiiri örneklerinin Türk halk müziği türkü formundan ayrı düşünölemeyeceğini vurgulayan Feyzioğlu'na (2006: 259) göre, XV. ve XVI. yüzyıldan itibaren Anadolu'daki âşıkların, halk türkülerinin benimsenip yaygınlaşmasındaki rolü oldukça büyüktür. Karacaoğlu, Dadaloğlu, Emrah gibi ozanlar, halk hafızasında yaşamakta olan ezgileri yeniden şekillendirerek, türkü formunu zenginleştirmişler; ezginin sözlü gelenekle yöreden yöreye taşınmasına ve büyük bir türkü kültürü oluşmasına vesile olmuşlardır.

“Âşık edebiyatı denilince akla ilk gelen şey koşmadır” (Dizdaroğlu, 1969: 69).

Saz şairlerinin en güzel ve en güçlü eserleri bu türdedir. Dörtlük sayısı 3-5 arasında değişir. Kafiye örgüsü genellikle ilk dörtlüğün birinci ile üçüncü mısraları ya bağımsız olur veya kafiyelidir. İkinci ile dördüncü mısraları ise daima kafiyeli olur. Diğer dörtlüklerin ilk üç mısraları ise kendi aralarında kafiyeli, son mısralar ise ilk dörtlüğün son mısraıyla kafiyeli olur. (Aslan, 1975: 28) Kafiyeleşmesi a b a b- c c b- d d b- f f f b şeklindedir. Son dörtlüğün mısralarından birinde şair kendi adını ya da mahlasını söyler. Birinci dörtlüğün kafiyeleşmesi bazen değişiklik gösterebilir. Koşmaların ölçüsü (6+5) ya da (4+4+3) duraklı on birlik hece ölçüsüdür. Her iki kalıbın bir arada kullanıldığı da olur. (Gariboğlu, 1969: 82-83)

“Koşma, saz şairlerince, özel bir ezgiyle söylenir. Ezginin değişmesi, koşmayı koşma ti-pindeki türkülerden, varsağılardan ve benzeri halk şiiri ürünlerinden ayırır. Âşık edebiyatına ait şiirler, varsağılar, koşmalar, türküler şekil itibarıyla birbirlerine çok yakındır. Bunları ayıran özellik besteleridir” (Dizdaroğlu, 1969: 85). “Âşıklar koşmaları her yöreye göre değişen özel ezgilerle okurlar. Bu ezgilere hava veya makam adı verilir” (Artun, 2011a: 121).

Albayrak (2009), koşmanın geçmişte bir ezgi eşliğinde söylendiğini, saz şairlerinin günümüzde de bu geleneği devam ettirdiklerini belirtmektedir. Ancak koşma-müzik ilişkisinde, koşmanın müzikten ayrı düşünölemeyecek bir nazım biçimi mi olduğu yoksa âşık edebiyatı ürünü olduğu için zorunlu olarak mı saz eşliğinde ve bir ezgiye bağlanarak icra edildiği sorusuna dikkat çekerek, koşmanın âşık edebiyatının kendine özgü ezgileri olan nazım biçimlerinden biri olduğu ifadelerine yer vermektedir.

Konusu aşk ve tabiat güzellikleri olan koşmalara *güzelleme* denir (Gariboğlu, 1969: 83). Literatürde güzellemeye ait çeşitli tanımlar şöyledir; “Güzelleme; tabiat, kadın, yiğit, at gibi sevilen ve değeri olan varlıkları övmek amacıyla söylenmiş şiirler ve bu şiirlerle oluşturulan müzik türlerine” verilen isimdir (Özbek, 1998: 86). “Güzeli ve güzelliği öven bir şiir türüdür, neşeli ve canlı bir eda ile söylenen ezgileri vardır” (Özalp, 1986: 247). “Koşma şeklindeki bu şiirler, mevzularının güzellik övgüsü dolayısıyla ayrılmıştır ve hemen daima türkü gibi bestelenmişlerdir” (Öztuna, 1990: 315). “Güzellemelerde öne çıkan nakış aşktır. Güzele duyulan tutku, âşığın yetiştiği çevreye göre değişerek somut güzelden hiç kopmadan soyutla somut arasında gider gelir” (Artun, 2011a: 164). Âşıklık geleneğinde güzelin anlatımında kalıp söyleyişler ortaya çıkmıştır (Artun, 2011b: 82).

Yakıcı (2012), Âşık Veysel'in geleneksel şiire ait *mani*, *ağıt*, *koşma*, *güzelleme*, *koçaklama* gibi nazım şekli ve türlerini özel bir ezgiyle türküleştirecek ustalıklıca icra ettiğini, kendi şiirleri başta olmak üzere anonim olarak bilinen (...) kimi ozanlara ait şiirleri de türküye dönüştürerek somut olmayan kültürel mirasa sağladığı katkılardan söz etmektedir. Veysel'in türküleştirecek okuduğu, Dertli mahlaslı bir güzellemenin ilk dörtlüğü; *Havalanma telli turnam / Uçup gitme*

yele karşı / Zülüflerin tel tel olmuş / Döküp gitme ile karşı olan son dörtlüğü ise; Dertli der ki dünya fani / Seni seven nider malı / Yakışmazsa öldür beni / Giyin yeşil ala karşı şeklindedir.

Güzellemenin bir çeşidi de *semaidir*. Semai de koşma gibi aşk ve tabiat güzellikleri üzerine dörtlüklerle söylenen fakat ölçüsü (4+4=8) olan bir nazım şeklidir. Bunun dörtlük sayısı sınırlı değildir. Kafiyeleşmiş şekli koşmadaki gibidir. Özel bir besteye söylenir. Koşmadan ölçü ve beste bakımından ayrılır. Karacaoğlu'nın Elif adındaki İncecikten bir kar yağar semai örneği olarak verilebilir (Gariboğlu, 1969: 84).

Halk müziği halkın değerlerini, kültürünü en yalın biçimde ezgilerle/türkülerle sunar. Toplum tarafından benimsenen müzikler toplumun değerlerini, zevklerini ve beğenilerini açığa çıkarır. Bu nedenle Anadolu türkülerini estetik bakımdan çok şey ifade eder (Şen, 2015: 92).

Bu çalışma kapsamında güzellere örnekleri üzerinden türkü sözlerinde güzele ait unsurlar ele alınmıştır. Çalışmanın konusu itibarıyla Türk halk müziği kırık hava türündeki repertuvara ulaşılmış, türkülerle ait notalar ve türkü sözleri incelenmiştir. Araştırmada güzellere türündeki (sevgiliye, şehre, doğaya vb. yönelik aşk, seveda, övgü içeren) eserlerin (yaklaşık 600 türkü/eser) sayıca fazla olduğu tespit edilmiştir. Repertuvarın zenginliği ve güzellere kapsamına girebilecek türkülerin b tasnif edilmemiş olması araştırmayı zorlaştıran bir durum oluşturduğundan, sınırlamaya gidilmiştir. Eser seçimi yapılırken türkü adlarında güzellere türünün belirtilmiş olmasının yanı sıra güzellere bahsedilen unsurları içeren örnekler olmasına dikkat edilmiştir. Çalışmada insana yapılan güzellere örnek olarak üç eser, şehre iki, hayvana ve çalgıya birer eser olmak üzere yedi eser incelenmiştir. Eserlerin notaları eklerde verilmiştir.

Rep. No: 162

Yöresi: Erzurum

Yüzünü sevdiğim seyrana çıkmış

Salınıp gezdiğin yerler ah çeker

Çiçekler selamda boynunu eymiş

Sallanır selviler güller ah çeker

Sallanır selviler ömrüm ömrüm ömrüm

Güller ah çeker

Gözlerin kapatmış Kars'ı Sivas'ı

Edirne İstanbul zilfin pahası

Giyinmiş kuşanmış hasların hası

Giyinmiş yeşili allar ah çeker

Giyinmiş yeşili ömrüm ömrüm ömrüm

Allar ah çeker

Menendin bulunmaz Gürcü revanda

Şam'ı Diyarbakir Haleb'i Van'da

Ağalar el pençe beyler divanda

Geda gibi nice canlar ah çeker

Geda gibi nice ömrüm ömrüm ömrüm

Canlar ah çeker

Erzurum yöresine ait *Yüzünü Sevdığım Seyrana Çıkmış* adlı türkü; *koşma* biçiminde, *güzelleme* türünde, *11'li hece* vezninde olup, eser *Uşşak*¹ dizisinde, *3/4'lük (Semai)* ve *2/4'lük (Nim sofyan)* ana usulünde, *kırık hava* formundadır. Türküde övgü dolu sözlerle sevgiliye seslenilmiştir. Halk şiirinde aşk temasına yer verilmesini Mehmet Özbek şu sözlerle açıklamaktadır: “Dünya müzik ve edebiyatında olduğu gibi Türk halk şiirinde de en çok işlenen tema aşktır. Tanrı aşkından, maddi aşka, arzu ve şefkatten acımaya dek aşkın bütün dereceleri halk şiirinde bir bir işlenmiştir” (1994: 40).

Sevgilinin güzelliği, gezdiği yerleri, çiçekleri, ağaçları bile ah çektirecek, kışkırtacak kadar etkileyicidir. Sevgilinin gözleri, zülûfleri nice şehirlerden üstün görülmüştür. Sevgilinin giydiği renkler bile dile gelmiş, *sevgili yeşil giyince allar ah çeker* sözleriyle sevilen kişinin eşsiz güzelliği vurgulanmıştır. Sevgilinin eşi benzeri *uzak diyarlarda bile* bulunmaz. Sevgilinin güzelliği karşısında ağalar beyler *el pençe divan dururlar* sevgili o denli saygın birisidir. Geda kelimesi Türkçe Sözlükte; dilenci, yoksul, fakir (TDK, 2009: 740) olarak tanımlanmaktadır. *Geda gibi nice canlar ah çeker* deyişiyle sevgiliye ulaşamayacak pek çok kimsenin üzülp ah çektiği vurgulanır. Geda kelimesinin aynı zamanda türkünün sözlerini yazan şairin mahlası olduğu bilgisi de mevcuttur. Türkünün nakarat kısmında da ömrüm kelimesinin tekrarlanarak söylenmesi türküye ayrı bir anlam ve güzellik katmaktadır. İnsanın hayatının anlamını kimi zaman aşka sığınarak araması, beşeri aşktan ilahi aşka doğru yol alması, sevgiliye yöneltilen böylesine sade bir hitap şeklinin ardında derin bir felsefi anlamın saklı duruyor olması da türkülerin kıymeti ve güzelliğindedir.

Türküleri etkileyici kılan yön, onun güçlü söz sanatları ile belirli makamsal, ritmik, müzikal bir ileti sunmasıdır. Türküler bu kültürün tüm inceliklerini özünde barındırmaktadır. Türk insanı sevdiğine, tabiatla güzel olarak nitelendirdiği çiçeklerden, ağaçlardan, kuşlardan, renklerden, güzel beldelerden örneklerle seslenmiştir. Bu örneklerle bakarak insanımızın sevgiliye olan duygularının yanı sıra onun doğaya hayranlığından, bağlılığından izler bulmak mümkündür. Türkülerde yer alan özlü sözler, deyişler ve edebî sanatlar da Türk kültüründe güzellik unsurları bağlamında öne çıkmaktadır. Duygusunu, düşüncesini, coşkusunu, hayalini söz ve müziğin büyüleyici birlikteliği ile aktarabilmek Türk insanının geçmişten gelen şiirsel/lirik bir ifade şeklidir. Türküler, Anadolu insanının yaşanmışlıklarından damıtılarak oluşturulduğundan, kültürel kimliğimizden izler taşımaktadır. Yüzyılları aşarak hâlâ söylenen, dinlenen türküler bu nedenle unutulmazdır.

Rep. No: 1543

Yöresi: Belirtilmemiş

Nasıl methedeyim sevdiğim seni

İstanbul Bursa'yı değer gözlerin

Arasam bulunmaz ruhi revanı

İzmir'i Konya'yı değer gözlerin

Hüsnüne yakışır Yusuf nişanı

Seni sevenlerin artar efkârı

Kars'ı Ardahan'ı Erzurum Van'ı

Delhi Buhara'yı değer gözlerin
Ben seni severim ezel ezeli
Bana cefa etme dünya güzeli
Bağdadı Basra'yı Acem Şiraz'ı
Büsbütün dünyayı değer gözleri

Nasıl Methedeyim adlı türkü; *koşma* biçiminde, *güzelleme* türünde, *11'li hece* vezninde olup, eser *Neva* dizisinde, *4/4'lük (Sofyan) ana* usulünde, *kırık hava* formundadır. Türküde sevgilinin güzelliği, ona duyulan sevginin derinliği anlatılmaktadır. Türküde sevgilinin gözleri, çeşitli şehirlerden hatta *Buhara*, *Bağdat*, *Basra* gibi uzak diyarlardan bile değerli görülmüş, sevgiliye övgü dolu sözlerle seslenilerek sevenin gönlünde özel bir yere sahip olduğu vurgulanmıştır. Sevgilinin güzelliğini vurgulayan *dünya güzeli*, *dünyayı değer gözlerin* ifadelerine yer verilmiştir. Sevgiliyi methetmek için sevgilinin gözlerinin eşsiz güzelliği, ona duyulan sevginin derinliği tüm diyarlardan üstün tutulmuştur.

Rep. No: 3532

Yöresi: Bayburt

(yar) Güzel vasfeyleyim hâllerin senin (a beyler)

Âleme destandır dillerin senin

Kemer yakışır bellerin senin

İncidendir aman aman dişlerin senin

Sırmadandır aman aman saçların senin

(Nakarat)

Bayburt'ta bir güzel bir meral gördüm

Zülüflerin yüzünde taralı gördüm

Ben yâri gördüm

(yar) Yüz bin usta gelsin yapsın otağın (a beyler)

Yüz bin kullukçum var yüz bin çırağı

Yüz bin bade dolsun yüz binde saki

Altından testi var gümüş tarağı

Adamı öldürür bu kağı halı

(Nakarat)

Bayburt yöresine ait *Güzel Vasfeyleyim Hâllerin Senin* adlı türkü; *koşma* biçiminde, *güzelleme* türünde, *11'li hece* vezninde olup, eser *Gülizar* dizisinde, *10/8'lik (2+3+2+3) (Aksak semai) karma* usulünde, *karma (uzun hava ve kırık hava)* formundadır. Türkünün konusu aşk olup sevgilinin âleme destan olan dilinden bahsedilirken onun fiziksel güzelliğine dair *kemere yakışan ince beli, inci gibi dişleri, sırma saçları* anlatılmıştır. Sevgilinin otağını yapmaya *yüz bin usta gelsin* diyerek sevgilinin güzelliği; *yüz bin hizmet eden, yüz bin çerağ (çıra, ışık, lamba), yüz bin bade, yüz bin saki* ifadeleriyle de sevgilinin çok kıymetli olduğu vurgulanmaktadır. *Altından testi var, gümüş tarağı* diyerek bu değerli eşyalardan daha kıymetli olan şeyin ise *sevgilinin gerdanı ve beni* olduğu vurgulanmaktadır. Sevgilinin güzelliği bütün maddi değerlerden üstün tutulmuştur. Erman Artun âşık edebiyatında güzellemelerin

özelliklerinden şu ifadelerle bahseder: “Bir güzele âşık olmak geleneğin gereğidir. Güzel, çoğu zaman idealize güzeldir. Ya da âşığın çevresindeki bir güzel, realiteden uzaklaştırılıp, yeni özelliklerle bezenir. Bu güzelin nitelikleri abartılı ve mükemmeldir” (2010: 217). Türküde katma sözler (yar, a beyler) yer almaktadır. Türkünün ezgisinde kahramanlık türkülerini (yiğitleme/koçaklama) andıran bir etki de hissedilmektedir.

Rep. No: 544

Yöresi: Sivas/Şarkışla

Çamlıbel’e süreyidim yolunu

Altınlardan nallatayım nalını

Üç güzele dokutayım çulunu

Alma gözlü kız perçemli kıratım

(Nakarat)

Kır at kır at kır at kır at

Kır ata binen alır murat

Yokuşa yukarı tavşan büküşlüm

İnişe aşşağı ceylan gelişlim

Taze gelin gibi uğru nakışlım

Alma gözlü kız perçemli kıratım

(Nakarat)

Başını başımdan yukarı tutar

Haykırır köpüğü başından atar

Kaçarsa kurtulur kovarsa tutar

Alma gözlü kız perçemli kıratım

(Nakarat)

(Yeldirme)

Kır atım meydan yerinde

Gezer horlayı horlayı

Bir kötü az bir kavgadan

Kaçar zorlayı zorlayı

Kır ata yakışır bunlar

Yiğit giyer demir donlar

Ağ gövdeden kızıl kanlar

Akar şorlayı şorlayı

Köroğlu der al kanları

Yere serer çok canları

Eğri kılınç düşmanları

Kırar parlayı parlayı

Sivas Şarkışla yöresine ait *Çamlı Bele Süreydim Yolunu* adlı türkü; *koşma* biçiminde, *güzelleme* türünde, 11’li *hece* vezninde olup, eser *Uşşak* dizisinde, 5/8’lik (2+3) *birleşik* (Türk aksağı) ve 4/4’lük (Sofyan) *ana* usulünde, *kırık hava* formundadır. Türkü *Köroğlu-kır at güzellemesi*

olarak da belirtilmiştir. Türklerin göçebe bir yaşam sürecinden gelmeleri nedeniyle at çok değerli bir varlık olarak kabul edilmiştir. Türklerin savaşlarda nice zaferleri at üstünde kazandığı, atın yiğidin yoldaşı olduğu bilinmektedir. Duyarlı bir canlı olan atlarla uzun süreli bir etkileşimin, iletişimin, duygu ve sevgi bağının ardından güzelleme söylenmesi, ona duyulan yakınlığın bir sonucudur. Türkü sözlerinde *altınlardan nallatayım nahını, üç güzele dokutayım çulunu* denilerek atın ne kadar değerli görüldüğü ifade edilmiş; *ceylan, taze gelin, alma gözlü, kız perçemli* gibi benzetmelerle kişileştirmeye yer verilmiştir. Türkü şiirinin son dizesinde Köroğlu'nun adı geçmektedir. Türkü, kahramanlık türkülerine (yiğitleme) benzeyen bir niteliktedir.

“At; Türklerin yaşamında, dini inanışlarında, destan ve efsanelerde en önemli karakterlerden biri olarak görülmüştür” (Rahman, 1996, akt. Başbuğ, 2012). Tarihe bakıldığında Türklerin hayatlarının önemli bir kısmının at üzerinde geçmesi ve atı en etkin şekilde kullanmış olmaları nedeniyle Türklerin düşünce ve duygu dünyaları üzerinde atın ayrı bir önemi olmuş, manevî kültürlerinin de bir parçası hâline gelmiştir (Çavuşoğlu, 2007). “Bu topraklarda Dadaloğlu, Köroğlu, Karacaoğlu gibi âşıklar hep atlarıyla nam salmışlardır” (Başbuğ, 2012: 297).

Rep. No: 338

Yöresi: Bayburt

Söyleyim Bayburdun vasfı hâlini

Ülkede bulunmaz bir eşin Bayburt

Bülbüller çekerler ahûzarını

Seherde ötüşür kuşların Bayburt

Seyret ediraftın ziyaretini

Hem şair Zihnînin imaretini

Bekleriz Bayburdun vilayetini

Her zevke düşkündür gençlerin Bayburt

Şehit Osman Duduzar Bayburt kalesi

Ne hoş olur yonma taştan binası

On iki mahalle üç bin hanesi

Tam yüz bin nüfusa maliktir Bayburt

Kahramanlar eli Bayburt otağı

Şehitler yurdudur bizde Kop dağı

Bizim elin vardır bahçesi bağı

İçinde sallansın sunalar Bayburt

Şingah Veysel Zahit Kaler mahlesi

Çoruh çağlar ne hoş gelir sedası

Koruğu sorarsan zevkin yaylası

Ocakta kızarsın şişlerin Bayburt

Bayburt yöresine ait *Söyleyim Bayburdun Vasfı Hâlini* adlı türkü; *koşma* biçiminde, *güzelleme* türünde, *11'li hece* vezninde olup, eser *Neva* dizisinde, *9/8'lik* (3+2+2+2) *birleşik* (Oynak) usulünde, *kırık hava* formundadır. Türkü, Bayburt şehrini övmek üzere yazılmıştır. Türk kültüründe şehirlerin ayrı bir önemi vardır. İnsanların çeşitli savaşlardan, mücadeleler-

den sonra yurt toprağı kazanması veya önceden sahip olduğu şehrin, toprağın, vatanın geri alınması; o şehre/beldeye duyulan sevgiyi, bağlılığı anlamlı kılan unsurlardır. Bayburt şehrine yakılan güzelleme niteliğindeki türkünün ezgisinde de kahramanlık türkülerine benzer bir etki duyulmaktadır. Ülkede bulunmaz bir eşin Bayburt ifadeleriyle şehrin eşsiz bir güzelliğe sahip olduğu vurgulanmış, bülbüllerden, kuşlardan bahsedilerek tabiattan örnekler verilmiştir. Türkü sözlerinde Şair Zihnî'den bahsedilmektedir. Bayburtlu Zihnî, yöreyi temsil eden önemli bir isimdir. Şehrin kalesinden, bina yapımında kullanılan *Bayburt'a özgü taştan (yön-mataştan binası)* bahsedilmiştir. Çoruh nehri, Kop dağı, bahçesi bağı diyerek şehre ait tabiat unsurları belirtilmiş, *ocakta kızaran şişleri* ifadeleriyle yemek lezzeti de unutulmamıştır. *Kahramanlar eli, şehitler yurdu* ifadeleriyle şehrin manevi yönü vurgulanmıştır. Türkülerde Anadolu insanının yaşamının her yönü (doğa, mimari, yemek kültürü vb.) ifade edilmektedir. Ayten Kaplan'ın da ifade ettiği üzere “Yaşamda ne varsa türkülere dökülmüştür. Türkü, ezgilerle dile gelmiş olan yaşamdır” (2015: 39).

Rep. No: 1279

Yöresi: Kütahya

Duman vardır güzel İzmir başında (nof)

Duman vardır güzel İzmir başında (ney)

Arzum galdı toprağında taşında (ney)

Taşında of taşında ey

Bir ben değil cihan âlem peşinde (nof)

Ben korkmam ölümden ergeç yolumdur (ey)

Yolumdur aman efendim ah

Eller düğün bayram bize zulumdur (ey)

Zulumdur aman efendim ah

Kütahya yöresine ait *Duman Vardır Güzel İzmir Başında* adlı türkü; *koşma* biçiminde, *güzelleme* türünde, 11'li *hece* vezninde olup, eser *Hüseyini zemzeme* dizisinde, 7/4'lük (*Devri turan*) *birleşik* usulünde, *kırık hava* formundadır. Türküde İzmir şehrinin dillere destan güzelliği, *arzum kaldı toprağında taşında, bir ben değil cihan âlem peşinde* ifadeleriyle anlatılmaktadır. Türkünün adında da *Güzel İzmir* diye belirtilerek İzmir'in güzelliğine vurgu yapılmıştır. Türküde (of, ey gibi) katma sözler bulunmaktadır.

Rep. No: 5228

Yöresi: Ankara

Sazım sazım Mecnun gibi seni ararım

Kırık ümid ile sazım seni sorarım

Alınca elime seni hemen gülerim

Beni bırakma sazım sırdaşım sensin

Kederimi gamımı dağıtan sensin

Çıksın tellerinden nağme ustan öğünsün

Elden ele dolaşsan yine benimsin

Beni bırakma sazım sırdaşım sensin

Ankara yöresine ait *Sazım Sazım* adlı türkü; *koşma* biçiminde, *güzelleme* türünde, 13 'lü *hece* vezninde olup; eser *Kürdi* dizisinde, 4/4 'lük (*Sofyan*) *ana* usulünde, *kırık hava* formundadır. Türkü, bağlama çalgısı için yazılmış bir güzellemedir. Türk kültüründe ve âşık edebiyatında özel bir yere sahip olan bağlama (saz) âşık için kutsal kabul edilir. Türkülerini saziyle seslendiren âşık için sazi; yarendir, yoldaştır. Âşık Veysel'in, *Ben gidersem sazım sen kal dünyada (...)* dizeleriyle saza bir çalgı aleti olmanın ötesinde anlamlar yükleyip onu kişileştirdiği ve onu bir hayat arkadaşı olarak gördüğü anlaşılmaktadır" (Aksoy, 2023: 821).

Bu türküde de *sazım sazım Mecnun gibi seni ararım, beni bırakma, sırdaşım, seni elime alınca gülerim, kederimi gamımı dağıtan sensin, elden ele dolaşsan yine benimsin* ifadelerinde çalgı canlı bir varlık olarak algılanır. Türkünün adında ve sözlerinde *sazım sazım* tekrarı ile de esere daha vurgulu bir söyleyiş kazandırılmış, çalgıya önem yüklenmiştir. *Çıksın tellerinden nağme ustan öğünsün* ifadesinde şair/türkü yakan kendine de pay çıkarmıştır. Sazını ustaca çalıp övgüye layık olmayı arzulamaktadır. Çalgının sözü tamamlayıcı, ifadeyi daha güçlü ve etkili kılan yönü nedeniyle sazım sazım türküsünde, çalgı icracısı ile çalgı arasında duygusal bir bağ kurulduğu anlaşılmaktadır.

Sonuç

İncelenen eser örnekleri bağlamında güzel ve güzellik kavramlarının Türk kültüründe ve müziğinde özel bir yere sahip olduğu söylenebilir. Türk insanın güzellik algısına dair izleri türkülerde açık şekilde görmek mümkündür. Türk kültürünün sosyal, psikolojik, ekonomik, siyasi, tarihî, coğrafi, folklorik, dinî ve düşünsel yansımalarını içeren türküler, insanı ve insan yaşamını tüm yönleriyle içine alan çok boyutlu, edebî, müzikal ve estetik sanatsal ifade biçimleridir. Özden (2013) türkülerin felsefi yönünü anlattığı çalışmasında, "türkülerimiz adeta estetiğin coştığı kaynaklardır" ifadelerine yer vererek sevginin gözlerini, aşk ve sevgiyi anlatan türkü örnekleriyle türkülerimizde felsefi bir altyapı olduğunu vurgulamaktadır.

Türküler, bu geniş kapsam ve içeriği kendine özgü ifade biçimiyle yalın, dolaysız ve etkileyici bir şekilde anlatabilen eserlerdir. Bu türün insan üzerinde güçlü bir etki bıraktığı da bilinmektedir. Türküler; göç, ölüm, savaş gibi belirli olayların etkisiyle gerçek yaşamışlıklar sonucunda ortaya çıkan duyguları yansıtan bir yapıya da sahiptir. Türküler, bu özellikleri nedeniyle geçmişten günümüze dek özgünlüğünü koruyarak, ölümsüzleşebilmektedirler.

Aydın(2020), türkülerin tekâmülünü tamamlamış birer ölü metin olmadığını, halk dimağında yaratılırken kültürden beslenen ve tarihi seyir içerisinde pek çok değeri de kendisinde toplayarak gelişen, zenginleşen ve yeniden biçimlenmeye devam eden bir yapısı olduğunu ifade ederek Türk kültürüne ait kültürel kodların ortaya çıkarılabileceğini belirtmiştir.

Türküler, Türk insanının içindeki sevgi duygusunu, her türlü özlemini, sevincini, coşkusunu; sevgiliye, sevdiği şehre, doğaya, hayvana, sazına hitaben aktarabildiği bir iletişim aracıdır. Çalışma kapsamında incelenen güzelleme örneklerinden de anlaşıldığı üzere sevgilin kim zaman fizikî güzellikleri (gözü, kaşı, dudağı, saçı, boyu, endamı vs.) kimi zaman iç güzelliği halk şairlerinin/türkü yakıcıların ilham kaynağı olmuştur. Sevgiliye duyulan aşk beşeri olabildiği gibi ilahi de olabilmektedir. Türkü sözlerinde şehir ve beldelerden (sıla, gurbet gibi kavramlarla) kimi zaman özlemle bahsedildiği; Anadolu insanının yaşadığı, ha-

vasını soluyup suyunu içtiği bu diyarları kutsal ve değerli saydığı görülmüştür. Türk insanı sevdiğine tabiatla güzel olarak nitelendirdiği çiçeklerden, ağaçlardan, kuşlardan, renklerden, güzel beldelerden esinlenen örneklerle seslenmiştir. Bu örneklerle bakarak insanımızın sevgiliye karşı beslediği duygularının yanı sıra doğaya olan hayranlığından ve bağlılığından izler bulmak mümkündür. Sağ (2009: 165) Türk estetiği konusundaki çalışmasında, Türklerin estetik tasavvurunun en güzel örneklerinden birinin çiçek sevgisi olduğundan, çiçeğin her sanat dalında kullanıldığından bahseder, bu güzellik karşısında duyulan hayranlığa da vurgu yapar.

Türkülerdeki özlü sözler, deyişler ve söz sanatları da Türk kültüründe söyleyiş güzelliği ve söyleyiş estetiği unsurları bağlamında öne çıkmaktadır. “Müziğin güzelliğini bir bütün olarak ele aldığımızda, müzik eserlerinde sözlerin ifade edilişi, içeriğinde barındırdığı anlam da son derece önemlidir” (Şen, 2015: 99). Uslu (2011) Sözlü müziğin estetik değerini bestenin sözlerinin tamamlayacağını, bu nedenle bestelerin sözlerinin de estetik olması gerektiğini vurgulamaktadır (akt. Şen, 2015: 99).

Anadolu insanındaki güzel ve güzellik unsurlarının yansımalarının açıkça görüldüğü türküler üzerine; estetik, felsefi, sosyolojik, folklorik araştırmalar yapılmasının kültürel mirasımızın korunması ve gelecek nesillere aktarılmasında işlevsel olacağı düşüncesindeyiz. Bu tarz çalışmalarla Türk insanının güzellik algısı, güzele olan özlemi, güzel düşünme, güzel mekânlarda yaşama arzusu, güzeli ararken zahirî aşktan bâtını aşka yönelme eğilimi gibi estetik alımlamaya dair çeşitli motiflerle karşılaşılabileceği mümkündür.

Notlar

- 1 Türkülerin dizilerinin belirlenmesinde aldığı (ses) değiştirici işaretlerin yanı sıra seyriz özellikleri de dikkate alınmıştır.

Araştırma ve yayın etiği beyanı: Bu makale tamamıyla özgün bir araştırma olarak planlanmış, yürütülmüş ve sonuçları ile raporlaştırıldıktan sonra ilgili dergiye gönderilmiştir. Araştırma herhangi bir sempozyum, kongre vb. sunulmamış ya da başka bir dergiye değerlendirilmek üzere gönderilmemiştir.

Yazarların katkı düzeyleri: Birinci yazar %50, ikinci yazar %50.

Etik komite onayı: Çalışmada etik kurul iznine gerek yoktur.

Finansal destek: Çalışmada finansal destek alınmamıştır.

Çıkar çatışması: Çalışmada potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Research and publication ethics statement: This is a research article, containing original data, and it has not been previously published or submitted to any other outlet for publication. The author followed ethical principles and rules during the research process. In the study, informed consent was obtained from volunteer participants and the privacy of the participants was protected.

Contribution Rates of Authors to the Article: First author %50, second author %50.

Ethics committee approval: Ethics committee approval is not required for the study.

Support Statement (Optional): No financial support was received for the study.

Statement of Interest: There is no conflict of interest between the authors of this article.

Kaynakça

- Aksoy, H. (2023). Âşık Veysel'in vasiyeti: Sazım sen kal dünyada. *Folklor Akademi Dergisi*, 6(2), 815-823.
- Albayrak, N. (2009). Türk halk şiirinde biçim ve tür sorunu. *Motif Akademi Halkbilim Dergisi*, 2(3-4), 133-186.
- Alkan, N. (1973). *Türk halk edebiyatı*. Yargıçoğlu Matbaası.
- Altar, C. M. (2009). *Sanat felsefesi üzerine* (2. baskı) Pan.
- Artun, E. (2010). Âşık edebiyatı edebiyat metin tahlilleri. Kitabevi.
- Artun, E. (2011a). Âşıklık geleneği ve âşık edebiyatı edebiyat tarihi/metinler (4. baskı) Karahan.
- Artun, E. (2011b). *Türk halk edebiyatına giriş edebiyat tarihi/metinler* (6. baskı) Karahan.
- Artun, E. (2012). Günümüzde yaşayan âşıklık geleneği üzerine düşünceler. M. Yüceol Özezen, H. Seze (Yay. Haz.), *Prof. Dr. Mine Mengi Adına Türkoloji Sempozyumu Bildirileri* içinde (ss. 452-457) Çukurova Üniversitesi.
- Aslan, E. (1975). *Çıldırılı Âşık Şenlik hayatı-şiirleri ve hikâyeleri*. Sevinç Matbaası.
- Aydın, B. (2020). *TRT repertuarına kayıtlı Karadeniz bölgesi türkülerinde kuş motifleri* [Yüksek lisans tezi, Dumlupınar Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Başbuğ, T. (2012). Çağdaş Türk resim sanatında at tasvirleri, *İdil Dergisi*, 1(5), 282-306.
- Büyükyıldız, H. Z. (2009). *Türk halk müziği ulusal Türk müziği*. Papatya.
- Çavuşoğlu, A. (2007). At kültürü, düşünce ve duygu dünyamızdaki yansıması, *İstem*, (9), 91-110.
- Çay, A. (1986). Türk kültürü ve kaynakları, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 49-66.
- Çolakoğlu, B. K. (2014). Türk mânilerinde güzel, güzellik anlayışı ve güzellik unsurları, *Zfwt Zeitschrift für die Welt der Türken Journal of World of Turks*, 6(2), 311-334.
- Demirok, C. (2023). *Türkiye'de Türk müziği odaklı lisans programlarında Türk halk müziği repertuarı ders öğretim planları ve bir model önerisi* [Yüksek lisans tezi] Ege Üniversitesi Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Dizdaroğlu, H. (1969). *Halk şiirinde türler*. Türk Dil Kurumu.
- Durbilmez, B. (2013). Halk bilimi araştırmalarının 100. yılında: "halk bilimi" ile "edebiyat"ın ortak alanları ve "halk edebiyatı" üzerine bir değerlendirme", *Millî Folklor*, (99), 101-112.
- Erinç, M. S. (2004). *Kültür sanat sanat kültür* (2. baskı) Ütopya.
- Erinç, M. S. (2009). *Sanat sosyolojisine giriş*. Ütopya.
- Feyzioğlu, N. (2006). Erzurumlu Emrah'ın derlenmiş ve bestelenmiş eserleri, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 257-265.
- Gariboğlu, K. (1969). *Edebiyat bilgileri: Batıda ve bizde edebî akımlar* (4. baskı) Gariboğlu.
- Göçer, A. (2012). Dil-kültür ilişkisi ve etkileşimi üzerine, *Türk Dili*, 729(1), 50-57.
- Günay, E. (2006). *Müzik sosyolojisi sosyolojiden müzik kültürüne bir bakış*. Bağlam.
- Kaplan, A. (2015). *Söz ve müzik uyumu Karacaoğlan'ın bestelenmiş eserleri*. Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Kaplan, M. (1982). *Kültür ve dil*. Dergâh.
- Karaalioğlu, S. K. (1969). *Edebi sanatlar antolojisi*. İnkılap ve Aka Kitabevleri.

- Karaer, M. N. (1988). *Karacaoğlan*. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Karagüzel, R., & Karaca, G. (2021). Kitsch ve estetik, *SDÜ ART-E Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Dergisi*, 14(28), 672-691.
- Karahan, C. (2011). Türk halk müziğinde gelenek ve ona ilişkin bir kavram olarak “Kanonlaşma”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(17), 618-626.
- Keçeli, Y., Andrej, D., & Slavka, D. (2021). Güzellik hakkında konuşurken aynı şeyi düşünüyor muyuz?, *Belleten*, (72), 301-320.
- Köprülü, M. F. (2004). *Türk saz şairleri I. (16-17. asır saz şairleri)* (3. baskı) Akçağ.
- Oğuz, M. Ö. (2007). Unesco, kültür ve Türkiye, *Millî Folklor*, (73), 5-11.
- Özalp, M. N. (1986). *Türk musikisi tarihi* (Cilt 2). TRT Müzik Dairesi Başkanlığı Yayınları.
- Özbek, M. (1994). *Folklor ve türkülerimiz*. Ötüken.
- Özbek, M. (1998). *Türk halk müziği el kitabı I terimler sözlüğü*. Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.
- Özden, H. Ö. (2013). Türkülerimize felsefi bir bakış. K. Pürlü (Ed.) *Kültürümüzde Türkü Sempozyumu Cilt I* içinde (ss. 51-64). Sivas.
- Özel, A. (2014). *Estetik ve temel kuramları*. Ütopya.
- Öztuna, Y. (1990). *Büyük Türk ansiklopedisi I*. Kültür Bakanlığı Başbakanlık Basımevi.
- Sağ, M. (2009). *Türk estetiği ve kimliğimiz*. M. Ç. Özdemir (Ed.) *Türk Kimliği* içinde. Ötüken.
- Soykan, Ö. N. (2007). Estetiğin problemleri. A. Cevizci (Ed.) *Felsefe Ansiklopedisi Cilt V* içinde, Ebabel.
- Sümbüllü, H. T. (2015). Âşıkların telinden *Sümmani* türküleri. Atatürk Üniversitesi Yayınları.
- Şen, Ü. S. (2015). *Müzik estetiği üzerine*. Pegem.
- Taşdelen, D. (2012). *Estetik ve sanat felsefesinde temel konular* A. İnəm (Ed.) *Estetik ve sanat felsefesi* içinde. Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Topakkaya, A. (2013). Âşık Veysel’in “güzelliğin on para etmez” adlı şiiri’ne felsefi açıdan bir bakış, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*, (67), 89-102.
- Tunalı, İ. (1989). *Estetik* (3. baskı). Remzi.
- Türk Dil Kurumu. (TDK). (2009). *Türkçe sözlük* (10. baskı) Türk Dil Kurumu.
- Yakıcı, A. (2007). *Halk şiirinde türkü ‘tanım-tasnif-inceleme-metin’*. Akçağ.
- Yakıcı, A. (2012). Geleneksel şiirden türküyeye dönüşümün yaratıcı ve aktarıcısı olarak Âşık Veysel’in kültürel mirasa katkısı, *Millî Folklor*, (93), 101-111.

Ek 1: Yüzünü Sevdığım Seyrana Çıkmış

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM 162 - 18 / 3 / 1973

YÖRESİ
ERZURUM

KİMDEN ALINDIĞI
KEMAL KIRMIZI

ŞÜRE:

DERLEYEN
TALİP ÖZKAN

DERLEME TARİHİ
9 / 11 / 1968

NOTAYA ALAN
TALİP ÖZKAN

YÜZÜNÜ SEVDİĞİM SEYRANA ÇIKMIŞ (Güzelleme)

YÜ ZÜ NÜ SEV Dİ ĞİM SEY RA NA ÇIK MIŞ SA LI NIP GEZ Dİ ĞİN
YER LER AH ÇE KER Çİ ÇEK LER SE LÂM DA
BOY NU NU EY MİŞ SAL LA NIR SEL Vİ LER GÜL LER AH
ÇE KER SA LLA NIR SER Vİ LER ÖM RÜM ÖM RÜM ÖM RÜM
GÜL LER AH ÇE KER

(2)

Gözlerin kapatmış Karsı Sivası
Edirne İstanbul zilfin pahası
Giyinmiş kuşanmış hasların hası
Giyinmiş yeşili allar ah çeker

Geyinmiş yeşili ömrüm ömrüm ömrüm
Allar ah çeker.

(3)

Menendin bulunmaz gürcü revanda
Şamı Diyarbekir Halebi Vanda
Ağalar el pençe beyler divanda
Geda gibi nice canlar ah çeker

Geda gibi nice ömrüm ömrüm ömrüm
Canlar ah çeker.

Ek 2: Nasıl Methedeyim

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR SIRA No:1543
İNCELEME TARİHİ : 13 _2_ 1978

YÖRESİ

KİMDEN ALINDIĞI
FERRUH ARSUNAR'DAN NAKLEN
ORHAN DAĞLI

SÜRESİ :
♩ : 66

DERLEYEN
FERRUH ARSUNAR

DERLEME TARİHİ
1954

NOTAYA ALAN
AHMET YAMACI

NASIL METHEDEYİM (EMRAH'TAN)

NA SİL MET HE DE YİM SE V Dİ GİM SE Nİ NA SİL MET HE
HÜS NÜ NE YA KI SİR SE YU — V SÜF Nİ SA Nİ HÜS NÜ NE YA
BEN SE Nİ SE VE RİM E ZE LE ZE Lİ BEN SE Nİ SE

DE Yİ — M SE — V Dİ GİM SE Nİ İS TAN BUL BUR SA Yİ
KI Sİ — R SE YU E SÜF Nİ SA Nİ SE Nİ SE VEN LE RİN
VE Rİ — M E ZE LE ZE Lİ BA NA CE FA ET ME

DE — R GER GÖZ LE Rİ — N İS TAN BUL BUR SA Yİ
DU — N TA YA REF GÜ KA ZE Rİ Lİ SE Nİ SE VEN LE Rİ — N
A — R DU N YA GÜ ZE Lİ BA NA CE FA ET ME

DE GE — R GÖZ LE RİN A RA SAM BU LUN MAZ RU Hİ RE
AR TA — R REF GÜ KA Rİ Lİ KAR SI AR DA HA Nİ E — R ZU RUM
DÜN YA GÜ ZE Lİ BAG DA Dİ BAS RA Yİ A CEM Şİ

VA Nİ İZ Mİ Rİ KON YA Yİ DE GE — R GÖZ LE RİN
VA Nİ DEL Hİ BU HA RA Yİ " " " " " " uysal
RA Zİ BÜS — Ü TÜN DÜN YA Yİ " " " " " "

— 1 —

NASIL METHEDEYİM SEVDİĞİM SENİ
İSTANBUL BURSAYI DEĞER GÖZLERİN
ARASAM BULUNMAZ RUHİ REVANI
İZMİRİ KONYAYI DEĞER GÖZLERİN

— 2 —

HÜSNÜNE YAKIŞIR YUSUF NİŞANI
SENİ SEVENLERİN ARTAR EFKARI
KARŞI ARDAHANI ERZURUM VANI
DELHİ BUHARAYI DEĞER GÖZLERİN

— 3 —

BEN SENİ SEVERİM, EZEL EZELİ
BAŖA CEFA ETME DÜNYA GÜZELİ
BAĞDADI, BASRAYI ACEM ŞIRAZI
BÜSBÜTÜN DÜNYAYI DEĞER GÖZLERİN

3. ölçünün ikinci yarısında (ikinci satırın başında)
"DEYİM" sözüne denk gelen "Sol Mi Re" bölümünün;
ressam hatası sonucunda 4'lük, noktalı 4'lük ve 8'lük
nota değerleri ile yazılarak, ölçüyü taşıyıp 5/4'lük
yapan hatası ilk hali.

NA SİL MET HE DE Yİ — M
HÜS NÜ NE YA KI Sİ — R
BEN SE Nİ SE VE Rİ — M

Ölçü değeri ve ezginin seyrine uygun olarak nota
değerlerinin, orijinal fontlar korunarak düzeltilmiş
son hali. (Repertikül - Türkpedya)

NA SİL MET HE DE Yİ — M
HÜS NÜ NE YA KI Sİ — R
BEN SE Nİ SE VE Rİ — M

Ek 3: Güzel Vasfeyleyim Hallerin Senin

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR SIRA NO: 3532
İNCELEME TARİHİ: 18.10.1990

YÖRESİ
BAYBURT

KİMDEN ALINDIĞI
REMZİ CAVILDAK
SÜRESİ:

DERLEYEN
ZAKİR PEKSERT

DERLEME TARİHİ

NOTAYA ALAN
AHMET YAMACI

GÜZEL VASFEYLEYİM HALLERİN SENİN (BAYTARI)

SERBEST

YA R GÜ ZEL VASFEY LE YİM HAL LE RİN SE NİN
A BEY LE R A LE ME DE S TAN DIR Dİ L LE RİN SE NİN
YÜ Z BİN KUL LU K ÇUM VAR YÜ Z BİN ÇI RA ĞI
KE ME RE YA KI ŞIR BE L LE RİN SE NİN
YÜ Z BİN BA DE KI DOL SUN YÜ Z BİN DE SÂ KI
İN Cİ DEN DİR A MAN A MAN Dİ Ş LE RİN SE NİN
AL TIN DAN TE Ş Tİ VAR GÜ MÜŞ TA RA ĞI
SİRMA DAN DIR A MAN A MAN SA Ç LA RİN SE NİN
A DA MI ÖL DÜ RÜR BU KA ĞI HA LI
BA Y BURT TA Bİ R GÜ ZEL Bİ R ME RAL GÖ R DÜ M
ZÜ LÜ F LER YÜ ZÜN DE TA RA LI GÖ R DÜ M
BEN YA Rİ GÖ R DÜ M

M.ÖZBULAK

Ek 4: Çamlı Bele Süreydim Yolumu

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM REPERTUAR SIRA No: 544
İNCELEME TARİHİ : 22 . 11 . 1973
YÖRESİ
ŞARKIŞLA
KİMDEN ALINDIĞI
ALİ İZZET ÖZKAN
SÜRESİ

ÇAMLI BELE SÜREYDİM YOLUMU (Koroğlu - Kır At güzellemesi)

DERLEYEN
M. SARISÖZEN

DERLEME TARİHİ
14 . 2 . 1946

NOTAYA ALAN
M. SARISÖZEN

♩ ♩

1- CAM LI BE LE SÜ RE
2- YÖ KU SA YU KA RI
3- BA ŞI NI BA ŞIM DAN

Yİ DİM YÖ LU NU YAY RUM YÖ LU NÜ
TAY SAN BU KUŞ LUM YAV RUM BÜ KÜŞ NÜ
YU KA RI TU TAR YU KA RI TU TAR

AL TIN LAR DAN NAL LA TA YİM NA Lİ Nİ
İ HAY Nİ ŞE AŞ SA Gİ CEY LAN SE KİS Nİ
HAY KI RİR KÖ PU GÜ ŞİN A TAR

SAR
ÜÇ GÜ ZE LE DO KU
TÄ ZE GE LİN Bİ
KA ÇAR SA KUR TU LUR

DA YİM ÇU LU NU YAV RUM ÇU LU NU
ÜĞ RU NA KİŞ LİM YAV RUM NA KİŞ LİM
KO VAR SA TU TAR KO VAR SA TU TAR

(ÇAMLI BELE SÜREYDİM YOLUNU)
Sahife - 2

AL MA GÖZ LÜ KIZ PER ÇEM Lİ KI RA TIM
KI RAT KI RAT KI RAT KI RAT
KI RAT KI RAT KI RA TA Bİ NEN
A LIR MU RAT KI RA TA Bİ NEN A LIR MU RAT
YE LİRME
KI RA TIM MEY DAN YE RİN DE GE ZER HOR LA
Yİ HOR LA Yİ BİR KÖ TÜ AZ BİR KAV GA DAN KA ÇAR ZOR LA
Yİ ZOR LA Yİ
2- KI RA TA YA
3- KÖ RÖ LU DER

(ÇAMLI BELE SÜREYDİM YOLUNU)
Sahife - 3

— 1 —
ÇAMLI BELE SÜREYDİM YOLUNU
ALTINLARDAN NALLATAYIM NALINI
ÜÇ GÖZELE DOKUTAYIM ÇULUNU
ALMA GÖZLÜ KIZ PERCEMLİ KIR ATIM
Bağlantı: KIRAT, KIRAT, KIRAT, KIRAT, KIRAT, KIRAT, KIRAT, KIRAT,
KIR ATA BİNER ALIR MURAT KIR ATA BİNER ALIR MURAT

— 2 —
YOKUŞA YUKARI TAYŞAN BÜKÜŞLÜM
İNİŞE AŞAĞI CEYLAN GELİŞİM
TAZE GELİN GİBİ UBRU NAKİŞİM
ALMA GÖZLÜ KIZ PERCEMLİ KIR ATIM
Bağlantı..

— 3 —
BAŞINI BAŞIMDAN YUKARI TUTAR
HAYKIRIR KÖPÜBÜ BAŞINDAN ATAR
KAÇARSA KURTULUR, KOVARSA TUTAR
ALMA GÖZLÜ KIZ PERCEMLİ KIR ATIM
Bağlantı..

(YELDİRME BÖLÜMÜ)

— 1 —
KIR ATIM MEYDAN YERİNDE
GEZER HORLAYI HORLAYI
BİR KÖTÜ, AZ BİR KAVSADAN
KAÇAR ZORLAYI ZORLAYI

— 2 —
KIR ATA YAKIŞIR BUNLAR
YİĞİT GİYER DEMİR DONLAR
AĞ GÖVDEDEN KIZIL KANLAR
AKAR ŞORLAYI ŞORLAYI

— 3 —
KÖRÖĞLÜ DER AL KANLARI
YERE SERER ÇOK CANLARI
EŞİ KILINC DÜŞMANLARI
KIRAR PARLAYI PARLAYI

Ek 5: Söyleyim Bayburdun Vasfı Halini

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM 338- 9/6/1975

YÜRESİ
BAYBURT

KİMDEN ALINDIĞI
RECEP KIRICI

SÜRE:

DERLEYEN
M. SARIŞÖZEN

DERLEME TARİHİ

NOTAYA ALAN
M. SARIŞÖZEN

SÖYLEYİM BAYBURDUN VASFI HALİNİ (Bayburt övgüsü)

SÖYLE YİM BAY BUR DUN VA SI FI HA Lİ Nİ ÖL KE DE BU LUN MAZ
Bİ RE ŞİN BAY BURT Bİ RE ŞİN BAY BURT BÜL BÜL LER ÇE KER LER
A HÜ ZA RI NI SE HER DE Ö TÜ ŞÜR KUŞ LA RIN BAY BURT KU ŞU LA RIN BAY BURT

(1)
Söyleyim bayburdun vasfı halini
Ölke de bulunmaz bir esin bayburt
Bülbüller çekerler ahûzarını
Seherde ötüşür kuşların bayburt

(2)
Seyret edirafın ziyaretini
Hem şair zihninin imaretini
Bekleriz bayburdun vilâyetini
Her zevke düşkündür gençlerin bayburt

(3)
Şehit osman duduzar bayburt kalesi
Nehaş olur yonmataştan binası
Oniki mahalle üçbin hanesi
Tam yüzbin nüfusa maliktir bayburt

(4)
Kahramanlar eli bayburt otağı
Şehitler yurdudur bizde kopdağı
Bizim elin vardır bahçesi bağı
İçinde sallansın sunalar bayburt

(5)
Şingah veysel zahit kaler mahlesi
Çoruh çağlar ne hoş gelir sedası
Koruğu sorarsan zevkin yaylası
Ocakta kızarsın şişlerin bayburt

ŞE HİT OS MAN DU DU ZAR

Ek 6: Duman Vardır Güzel İzmir Başında

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR SIRA No: 1279
İNCELEME TARİHİ : 24_5_1977

DERLEYEN
NİDA TÜFEKÇİ

YÖRESİ
KUTAHYA

DERLEME TARİHİ

KİMDEN ALINDIĞI
HISARLI AHMET

SÜRESİ :

NOTAYA ALAN
NİDA TÜFEKÇİ

DUMAN VARDIR GÜZEL İZMİR BAŞINDA

DU MAN VAR DI... R

GÜ ZE LİZ Mİ... R BA ŞI N DA NOF

DU MAN VAR DI... R GÜ ZE LİZ Mİ... R BA ŞI N

DA NEY AR ZUM GA... L DI

TOP RA ĞIN DA TA ŞI N DA NEY

TA ŞIN DA NO F TA ŞI N DA NEY

AR ZU M GAL DI TOP RA ĞIN

DUMANI VARIR GÜZEL İNİR BAŞINDA
(Sâ'ne- 2)

DA TA Şİ N DA NEY
TA ŞİN DA NE Y TA Şİ N DA NEY
BİR BEN DE Gİ L Cİ HA NA LE M PE ŞİN DE NOF
BİR BEN DE Gİ L Cİ HA NA LE M PE Şİ N
DE NO F BEN KORK MAM Ö
LÜM DE NE R GEÇ YO LU M

DUMAN VARDIR GÜZEL İZMİR BAŞINDA
(Şahide = 2)

DUMAN VARDIR GÜZEL İZMİR BAŞINDA { nef }
" " " " " " { nef }
ARIZM GÂLİ TOPRAĞINDA TAŞINDA { nef }
{ Taşında nef taşında nef }
ARIZM GÂLİ TOPRAĞINDA TAŞINDA { nef }
{ Taşında nef taşında nef }
BİR BEN GİĞİL CİHAN ALEM PEŞİNDE { nef }
" " " " " " { nef }
{ Ben korkmam ölümün er geç yolumdur nef }
{ Yolumdur ama etendim ah }
{ Kier dâğın bayram bîz zulumdur nef }
{ Zulumdur ama etendim ah }

Ek 7: Sazım Sazım

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
TİM REPERTUAR SIRA NO: 5228
İNCELEME TARİHİ: 20.06.2019

YÖRESİ:
ANKARA

KİMDEN ALINDIĞI:
Bayram ARACI

SAZIM SAZIM

DERLEYEN:
Plakitan yazıldı

DERLEME TARİHİ:
...

NOTAYA ALAN:
Nihat KAYA

M: ♩ = 70

SA ZİM SA ZİM MEC NUN CI BI SE Nİ A RA RİM
Kİ DE Rİ Mİ CA Mİ Mİ DA CI TAN SEN SİN

Kİ RİK İ Mİ DE Lİ SA ZİM SE Nİ SO RA RİM
ÇIK SIN TEL LE RİN DEN NAC Mİ US TAN İ VİL SİN

A LİN CA E Lİ Mİ SE Nİ HE MİN CÜ Lİ RİM
EL DEN E Lİ DO LAŞ SAN Yİ NE BE NİN SİN

HE MİN CÜ Lİ RİM BE Nİ Bİ RAK NA SA ZİM
Yİ NE BE NİN SİN

SAZIM SAZIM

- 2 -

15
SIR DA ŞİM SEN SİN _____ BE Nİ Bİ RAK _____ MA SA _____ ZİM _____

17
SIR DA ŞİM SEN SİN _____

19

21

23

25

Kutay
Öztürk

1.
SAZIM SAZIM MECNUN GİBİ SENİ ARARIM
KIRIK ÜMİD İLE SAZIM SENİ SORARIM
ALINCA ELİME SENİ HEMEN GÜLERİM
BENİ BIRAKMA SAZIM SIRDASIM SENSİN
2.
KEDERİMİ GAMIMI DAĞITAN SENSİN
ÇIKŞIN TELLERİNDEN NAÇME USTAN ÖĞÜNSÜN
ELDEN ELE DOLAŞSAN YİNE BENİMSİN
BENİ BIRAKMA SAZIM SIRDASIM SENSİN

